

Silifke’de Mut’taki Sarıkeçili Bahşış Yörükleri Ağzı

Bilgehan A. Gökdağ*

Erol Öztürk, *Silifke’de Mut’taki Sarıkeçili Bahşış Yörükleri Ağzı*, Ankara: TDK Yayınları, 2009.

Ülkemizde ağız araştırmaları üzerine son dönemde akademik çalışmaların hızla arttığını söyleyebiliriz. Yakın zamanlarda ağız araştırmaları üzerine birkaç sempozyum yapıldığı bilinmektedir (*Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni, Ankara 1997; Anadolu ve Rumeli Ağızları Bilgi Şöleni I, Şanlıurfa 2007; Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni II, Kars 2009, Anadolu ve Rumeli Ağızları Bilgi Şöleni III, Sakarya 2010 ve Anadolu ve Rumeli Ağızları Bilgi Şöleni IV, Edirne 2011* toplantıları TDK öncülüğünde; *Ağız Araştırmaları Çalıştayı ise Boğaziçi Üniversitesi 2002* öncülüğünde yapılmıştır.) Bu sempozyumlarda yüzlerce bildirinin sunulmuş olması da ülkemizde ağız araştırmalarının

hangi boyutlara geldiğini gösteren olumlu bir gelişmedir..

Ülkemizde önceki yıllara nazaran az sayıda topluluğun konar göçer hayat yaşadığı, bu konar göçerliğin de dar alanlara sıkıştığı görülmektedir. Silifke ve Mut yöresinde yaşayan Sarıkeçili ve Bahşış Yörükleri, konar göçer hayatın izlerini az da olsa devam ettiren topluluklardandır. *Silifke ve Mut Yöresinde Yaşayan Sarıkeçili ve Bahşış Yörükleri Ağzı* adlı eser, ihtiva ettiği zengin derlenmiş metinleriyle dikkati çekmektedir. Yrd. Doç. Dr. Erol Öztürk’ün TDK yayınları arasından çıkan eserinin ismi *Silifke ve Mut Yöresinde Yaşayan Sarıkeçili ve Bahşış Yörükleri Ağzı*’dır. Eser, esas itibarıyla Silifke ve Mut’ta yaşayan Sarıkeçili ve Bahşış Yörüklerinden derlenen konuşma metinleri ve bunlar üzerinde yapılan ses ve şekil bilgisi incelemesinden oluşmaktadır. Sarıkeçili ve Bahşış Yörükleri, Silifke ve Mut dışında Antalya ve Mersin’in bazı ilçe ve beldelelerinde de yaşamaktadır. Buna göre de kitabın adı acaba bize Silifke ve Mut ağzı içinde ayrı bir Sarıkeçili ve Bahşış değişkesi olduğunu mu hissettiriyor? Silifke ve Mut ağzından farklı şekilleri barındırıp barındırmadığını bilemediğimiz Sarıkeçili ve Bahşış Yörükleri ağzının Gülnar, Gazipaşa, Anamur vs. gibi yerlerdeki Sarıkeçili ve Bahşış Yörüklerinin ağzıları arasındaki ilişkiye dair herhangi bir açıklama kitapta bulunmamaktadır. Sarıkeçili ve Bahşış Yörüklerinin ağzı, Silifke ve Mut ağzıları içinde ayrı bir adacık teşkil ediyorsa Öztürk’ün eserinin ismi bir anlam ifade eder. Aksi durumda “Silifke ve Mut ağzı” ifadelerinin kullanılması doğru olur kanaatindeyiz. Tabiki bazı çalışmalarda etninin

* Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, batsiz@yahoo.com.

isimleri öne çıkarılır; hatta ağız yerleşim yerlerinden ziyade etninin ismiyle anılabilir. Bu durum daha çok bir yerleşim bölgesinde birden fazla ayırt edici ağız özelliklerine sahip etnik topluluğun bulunmasına bağlı olmalıdır. Mesela Pınarbaşı ve Tomarza'da yaşayan Avşarların ağız burada yaşayan diğer Türkmen grupların ağızından farklılaşmışsa Pınarbaşı-Tomarza Avşar ağızından bahsedilebilir.

Erol Öztürk, eserinde Silifke ve Mut'ta yaşayan diğer Yörük ve Türkmen gruplarını sıralamış, haklarında kısa bilgiler vermiştir. Kendilerinden metin derlenen Sarıkeçililerin, tam ve yarı konar göçer; Bahşişlerin ise yerleşik hayata geçtiğini belirten Öztürk'ün kullandığı "tam ve yarı konar göçer" terimleri sorundur. Göçebelik için "tam" ve "yarı" sıfatları kullanılabilir. "Konar göçerlik" terimi ise adından da anlaşıldığı gibi hem yerleşikliğe hem de göçebelğe işaret eder. Öztürk'ün bu konuda kafasının karışık olduğunu, *Önsöz*'de Bahşişleri yerleşik gösterip *Giriş* bölümünün ilk sayfasında "yarı yerleşik" diye nitelenmesinden anlamaktayız.

Giriş bölümünde araştırmanın kapsamı, tutulan yol, metinler ve kaynak kişiler, bölgede yaşayan Yörük ve Türkmen grupları hakkında bilgiler verilmiştir. *Ses Bilgisi* bölümünde Sarıkeçili ve Bahşiş Yörükleri ağızı, Türkiye Türkçesi aydın konuşması ile karşılaştırılmıştır. Aydın konuşmasının standardı elimizde olmadığına göre kastedilen ölçünlü dil, yani yazı dili olması gerekir. Bu bölümde dikkati çeken bazı hususlar, şu şekilde sıralanabilir:

1. Ünlüler, sayfa 47'de *a, ı, o, u, e, i, ö, ü* şeklinde dizilmiş; sonra *a, e,*

i, ı, u, ü, ö, o sıralamasıyla ele sıralanmıştır (s. 42-52).

2. Yarı yuvarlak ünlüler ve yarı geniş ünlülerin meydana gelişi *a > â, e > ê, a > á* değişimiyle izah edilmiştir ki eksiktir. *a > â* değişimi, yarı yuvarlak ünlünün oluşumun sebebi değil sonucudur (s. 55-56).

3. Ünlü düşmesine örnekler verilirken bazı hatalı saptamalar dikkati çekmektedir. Mesela, *-ı > Ø* düşmesi olayında *yannı (yanı), yanna (yana)* gibi örneklerde ünlü düşmesinden (*-ı*) değil, ünlü türemesinden söz edilmeliydi (s. 81). Ayrıca *ora (o ara)* kelimesini *ora < o ara* şeklinde izah etmek doğru değildir (s. 82). *Bu, şu, o* gibi işaret sıfatlarına yön bildiren *-ra* ekinin gelmesinden doğal bir şey olamaz.

4. *-p > -b-, -p* değişmesine verilen örnekler arasında yer alan *bazar* kelimesindeki değişim nedir? Farsça *bazar*, Sarıkeçili *bazar*. Sarıkeçili ağızına *bazar* kelimesi yazı dilinden, ölçünlü dilden geçmiş olsaydı bu ses değişmesi kabul edilebilirdi. Burada ağız çalışmalarında gördüğümüz temel bir sorunsalla karşılaşılıyor. Ağızlar yazı diline mi aittir? Ağız incelemelerinde mukayese yazı dili ile mi yapılmalıdır?

5. *k > t* değişimi için verilen *ayıtların, ayıkların*'ın Sarıkeçili ağızındaki biçimi değildir. *Ayıt > ayı ot* gelişimi doğru biçimdir. *Ayık > ayıt* şekli yanlıştır (s.111).

6. Ünsüz türemesine dair verilen örnekler: *sayat "zayıat"; suvsuz "susuz"*. Burada yine "kelimenin neredeki biçimiyle mukayese ediliyor?" sorusu akla gelmektedir. *Sayat* kelimesinde *-y-* türemesi yoktur. *-y-* sesi kelimenin orjinalinde vardır. *Suvsuz* kelimesinde *v* türemesi yoktur. Zira kelimenin *sub>suv>su* şek-

linde gelişimi bilinmektedir. Eskicil *suv* şeklini Sarıkeçili ağzı korumuştur (s. 122).

7. *deveyilen* örneğinde *n* türemesinden bahsedilmesi yanlıştır. *Birle, birlen* edatından gelişen *ilen* şekli Bahşiş Yörüklerinin dilinde korunmaktadır. *İlen* edatının sonundaki *n*'nin, türeme bir ses olduğundan ziyade enklitik olup olmadığı tartışılmalıdır.

8. "Şekil Bilgisi" bölümünde eklerin alfabetik sıralama gözetilmeksizin verilmesi dikkat çekmektedir. İsimden isim yapan ekler içinde gösterilen *girincik* "*girince*" örneği, fiilden isim (zarf-fiil) yapan ekler arasında gösterilmeliydi.

9. *-dı,-di* fiilden isim yapma ekine verilen *yırtısı* örneğinde ek *-dı,-di* değil; *-ı*'dır. *Yırt-* fiil köküne *-ı* fiilden isim yapma eki getirilmiştir (s. 135).

10. İsim bahsinde ele alınan çokluk eki *-lar, -ler'* e ait örnekler arasında *satacağlardı, bāalarız "bağ-larız"* kelimelerine yer verilmesi araştırmacının dikkatinden kaçmış olmalıdır.

11. "Sonuç" kısmında yer alan "Her İki Aşirette Ortak Olan özellikler", "İki Aşiret Arasında Farklı Özellikler" gibi alt başlıkların, bir ağız çalışmasında yer almaması gerekirdi. "Sarıkeçili ve Bahşiş Yörükleri Ağzında Ortak ve Farklı Özellikler" ifadesi daha doğru olurdu.

12. Öztürk'ün, meramını ifade ederken zorlandığı ve bu yüzden sık sık anlatım hatalarına düştüğü görülmektedir. "Önsöz"de karşımıza çıkan şu iki cümle durumu bütün çıplaklığı ile göstermektedir:

"Anadolu ağızlarıyla ilgili derleme ve inceleme çalışmaları, bu sahada önemli eserler ortaya konulmuş ol-

masına rağmen henüz arzu edilen seviyeye ulaşmamıştır."

"Çalışmamız, Yörükler hakkında tanıtıcı bilgi veren; giriş, bölgede yapılan derlemelerden meydana gelen metinler ve bu metinlere bağlı olarak yapılan ses ve şekil bilgisi açısından incelemeden ibarettir." (s.13)

Erol Öztürk'ün *Silifke ve Mut Yöresinde Yaşayan Sarıkeçili ve Bahşiş Yörükleri Ağzı* adlı eseri barındırdığı dil malzemesi bakımından çok önemlidir. Silifke ve Mut yöresinden derlenen metinler bilimsel ölçüler içinde kaydedilmiş ve yazıya geçirilmiştir. Bu eseriyle Türk diyalektolojisine katkılar yapan Erol Öztürk'ü kutlarız.